

**Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej
w Powiecie Łomżyńskim
na lata 2021 – 2023**

Łomża, wrzesień 2021

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
Podstawy prawne Programu	5
1. Piecza zastępcza - podstawy funkcjonowania i organizowania	6
1.1. System pieczy zastępczej i jego cele	6
1.2. Zadania powiatu	7
1.3. Rola organizatora rodzinnej pieczy zastępczej	9
1.4. Formy sprawowania pieczy zastępczej	11
1.5. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej jako element systemu wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej	13
2. Charakterystyka pieczy zastępczej w powiecie łomżyńskim	15
2.1. Rodzinna piecza zastępcza	15
2.2. Instytucjonalna piecza zastępcza	27
2.3. Usamodzielnianie wychowanków pieczy zastępczej	29
3. Wnioski z realizacji „Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Łomżyńskim w latach 2018 – 2020”	33
4. Analiza SWOT obszaru wsparcia rodziny i pieczy zastępczej	35
5. Cele i działania „Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Łomżyńskim na lata 2021 – 2023”	37
6. Planowany limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2021 – 2023	43
7. Źródła finansowania Programu	43
8. Realizatorzy Programu	44
9. Monitoring i ewaluacja Programu	45
10. Spis rysunków i tabel	46

Wstęp

Rodzina stanowi wyjątkowe i niepowtarzalne środowisko, które najkorzystniej wpływa na fizyczny, psychiczny i społeczny rozwój dziecka, pod warunkiem jednak, że realizuje ona w sposób właściwy przypisane jej funkcje, zwłaszcza opiekuńczo – wychowawcze.

Burzliwy okres transformacji ustrojowej przyniósł ze sobą nie tylko pozytywne skutki, ale też spowodował liczne zagrożenia i zaburzenia w prawidłowym funkcjonowaniu rodziny. Wśród niekorzystnych zmian społecznych dotyczących życia rodzinnego wymienić można: rosnącą liczbę rozwodów, preferowanie przez młodych ludzi alternatywnych form życia rodzinnego, migracje zarobkowe rodziców i związaną z nimi problematykę eurosieroctwa, przemoc w rodzinie, alkoholizm, nowe rodzaje uzależnień, itp..

Zmiany zachodzące w ostatnich latach mają wpływ na realizację podstawowych funkcji rodzicielskich oraz zaspokajanie potrzeb dziecka. Nie od dziś wiadomo, że dziecko powinno wychowywać się w atmosferze miłości, akceptacji, poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji, w przypadku pozbawienia go takiej możliwości ma ono prawo do szczególnej opieki i pomocy ze strony państwa. Obowiązujące regulacje prawne wykazują charakter prorodzinny, bowiem cały system opieki nad dzieckiem osamotnionym opiera się przede wszystkim na założeniu, iż w sytuacjach wymagających przejęcia od rodziców biologicznych ich obowiązków, o wiele korzystniejsze są rozwiązania, które przypominają środowisko naturalne. Wśród szczególnie preferowanych form opieki rodzinnej nad dzieckiem osieroconym wymieniana jest (obok rodzin adopcyjnych) – rodzina zastępcza, mogąca stanowić formę wsparcia rodziny biologicznej, a równocześnie środowisko pozwalające na zaspokojenie podstawowych potrzeb dziecka w niej umieszczonego.

Podstawowym aktem prawnym regulującym w sposób kompleksowy zasady wspierania i organizowania pieczy zastępczej jest powołana do życia z dniem 1 stycznia 2012 r. *Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz. U. z 2020, poz. 821 z późn. zm.), która zobowiązuje powiat do organizowania dzieciom pozbawionym wsparcia rodzin naturalnych – opieki zastępczej w formie rodzinnej i instytucjonalnej. W celu zapewnienia takiego wsparcia tworzy się *Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021 – 2023*, którego celem jest m.in. organizowanie pomocy rodzinom biologicznym przeżywającym trudności w opiece i wychowaniu, ograniczenie umieszczeń dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na rzecz

rodzinnej opieki zastępczej, organizowanie wszechstronnego wsparcia dla rodzin zastępczych oraz zabezpieczenie środków finansowych na realizację tych zadań.

Program skierowany jest bezpośrednio do osób i rodzin, w szczególności: rodzin biologicznych przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, dzieci przebywających w pieczy zastępczej, rodzin zastępczych, rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w różnych formach pieczy zastępczej, usamodzielnianych wychowanków oraz opiekunów usamodzielnienia, kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych zawodowych, niezawodowych lub rodzinnych domów dziecka, kierownictwa i kadry instytucji oraz służb pracujących na rzecz dziecka i rodziny.

Podstawy prawne Programu

Działania w zakresie rozwoju pieczy zastępczej regulują następujące akty prawne i dokumenty:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 roku, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.);
2. Konwencja Praw Dziecka;
3. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 roku, poz. 821 z późn. zm.);
4. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 roku, poz. 1876 z późn. zm.);
5. Ustawa z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 roku, poz. 2407 z późn. zm.);
6. Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. (Dz. U. z 2020 roku, poz. 1359);
7. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 roku, poz. 920 z późn. zm.);
8. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 roku w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011 roku, Nr 292, poz. 1720);
9. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 sierpnia 2012 roku w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie (Dz. U. z 2012 roku, poz. 954);
10. Uchwała Nr XVIII/81/2012 Rady Powiatu Łomżyńskiego z dnia 6 marca 2012 roku w sprawie zawarcia porozumienia w przedmiocie powierzenia Miastu Łomża wykonywania zadania publicznego w zakresie pieczy zastępczej na terenie Powiatu Łomżyńskiego;
11. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łomżyńskim na lata 2016 - 2022.

1. Piecza zastępcza – podstawy funkcjonowania i organizowania.

1.1. System pieczy zastępczej i jego cele.

Na **system pieczy zastępczej** definiowany jako „*zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców*” składają się: rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, rodziny pomocowe, placówki opiekuńczo-wychowawcze różnych typów, regionalne placówki opiekuńczo-wychowawcze, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej. Do systemu wliczają się również: asystenci rodzin pracujący z rodzinami biologicznymi, specjaliści uczestniczący w posiedzeniach oceniających sytuację dziecka przebywającego w pieczy, a zgodnie z nowelizacją ustawy z dnia 19 września 2014 r. również: rodzice biologiczni niepozbawieni władzy rodzicielskiej, opiekunowie usamodzielnienia, kierownicy PCPR wytaczający powództwo alimentacyjne. Elementem składowym systemu są również działania tj.: opieka i wychowanie dziecka umieszczonego w pieczy, ocena sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy, ocena rodzinnej pieczy zastępczej, wsparcie rodzin poprzez objęcie opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną oraz pomoc osobom usamodzielnianym.

Cele pieczy zastępczej zostały określone w ustawie jako konieczność zapewnienia:

- 1) pracy z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka – opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym;
- 2) przygotowania dziecka do: godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia; pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki; nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych;
- 3) zaspokojenia potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

Organizacja rodzinnej pieczy zastępczej jest zadaniem obligatoryjnym powiatu. Zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej wykonuje starosta za pośrednictwem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej (jeśli organizatorem nie jest PCPR).

1.2. Zadania powiatu.

Do zadań własnych powiatu w zakresie pieczy zastępczej należy:

1. Opracowanie i realizacja 3 – letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
2. Zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo – wychowawczych;
3. Organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo – wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
4. Tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
5. Prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
6. Organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, rodzin pomocowych i dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego;
7. Organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
 - a. grup wsparcia,
 - b. specjalistycznego poradnictwa;
8. Powoływanie centrów administracyjnych do obsługi placówek opiekuńczo – wychowawczych;
9. Wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;

10. Zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
11. Prowadzenie rejestru danych rodzin zastępczych;
12. Kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
13. Finansowanie:
 - a. świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo – wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo – terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
 - b. pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo – wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne,
 - c. szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego;
14. sporządzanie sprawozdań rzeczowo – finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
15. przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji o powstawaniu zaległości dotyczącej odpłatności za pobyt dziecka w rodzinie zastępczej.

Zadaniem gminnych podmiotów organizujących pracę z rodziną naturalną jest umożliwienie powrotu dziecka do rodziny. W tym kontekście, zadaniem powiatu jest także współpraca ze służbami gminnymi (w tym asystentami rodziny i pracownikami socjalnymi) przy udzielaniu pomocy rodzinie, szczególnie w sytuacji zagrożenia jej funkcji socjalnych i wychowawczych oraz w pracy na rzecz powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodziny.

1.3. Rola organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Zarządzeniem Nr 34 z dnia 14 października 2012 r. Starosta Łomżyński wyznaczył Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie łomżyńskim.

Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, zgodnie z *Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*, należy w szczególności:

1. Prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
2. Kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej;
3. Organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
4. Organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego;
5. Zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby;
6. Zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych;
7. Organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy;
8. Współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi;
9. Prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
10. Zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;
11. Dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy

- zastępczej;
12. Prowadzenie działalności diagnostyczno – konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno – pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczę;
 13. Przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, o której mowa w art. 42 ust. 7, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
 14. Zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego;
 15. Przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy;
 16. Zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
 17. Organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

Powiat Łomżyński część zadań z zakresu pieczy zastępczej, na mocy *Uchwały Nr XVIII/81/2012 Rady Powiatu Łomżyńskiego z dnia 6 marca 2012 r.*, powierzył Centrum Pieczy Zastępczej w Łomży. Obowiązujące porozumienie pomiędzy Zarządem Powiatu Łomżyńskiego, a Prezydentem Miasta Łomża zawarto dnia 8 marca 2021 roku. Na jego realizację w 2021 roku Starosta Łomżyński przekazał miastu Łomża kwotę 14 500 zł.

Centrum Pieczy Zastępczej w Łomży jako jednostka organizacyjna Miasta przyjmuje do realizacji zadania dotyczące pieczy zastępczej na terenie Powiatu Łomżyńskiego w zakresie:

- 1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej;
- 2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikujących;
- 3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz szkoleń doszkalających dla rodzin zastępczych;

- 4) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 5) zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;
- 6) współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży w zakresie dokonywania okresowej oceny dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu łomżyńskiego i miasta Łomża;
- 7) przeprowadzenie badań pedagogicznych i psychologicznych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz uaktualnianie opinii psychologicznych rodzin zastępczych;
- 8) zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałania zjawisku wypalenia zawodowego;
- 9) regulowanie sytuacji prawnej i zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- 10) współpraca w realizacji powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej;
- 11) pomoc w zapewnieniu dzieciom opieki w rodzinach zastępczych, w tym w rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego;
- 12) współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży w zakresie tworzenia warunków do powstania i działania rodzinnych form opieki zastępczej;
- 13) współpraca w zakresie kompletowania dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej.

1.4. Formy sprawowania pieczy zastępczej.

Pieczą zastępczą jest sprawowana w formie:

- 1) rodzinnej;**
- 2) instytucjonalnej.**

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- 1) rodziny zastępcze:
 - a) spokrewnione,
 - b) niezawodowe,

- c) zawodowe, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna
- 2) rodzinny dom dziecka.

Podstawową komórką rodzinnej pieczy zastępczej jest **rodzina zastępcza**, którą tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu. W przypadku pilnej konieczności, na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka, możliwe jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej, na podstawie umowy zawartej między rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka a starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania tej rodziny lub miejsce prowadzenia rodzinnego domu dziecka. O zawartej umowie starosta zawiadamia niezwłocznie sąd. Umowa wygasa z chwilą zakończenia przez sąd postępowania z zakresu pieczy zastępczej.

Pełnienie funkcji rodziny zastępczej może być powierzone małżonkom lub osobie niepozostającej w związku małżeńskim, jeżeli osoby te spełniają następujące warunki:

1. Dają rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej;
2. Nie są i nie były pozbawione władzy rodzicielskiej, oraz władza rodzicielska nie jest im ograniczona ani zawieszona;
3. Wypełniają obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do nich wynika z tytułu egzekucyjnego;
4. Nie są ograniczone w zdolności do czynności prawnych;
5. Są zdolne do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem, co zostało potwierdzone zaświadczeniami o braku przeciwwskazań zdrowotnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, wystawionymi przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej;
6. Przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
7. Zapewniają odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe umożliwiające dziecku zaspokajanie jego indywidualnych potrzeb, w tym:
 - rozwoju emocjonalnego, fizycznego i społecznego,
 - właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań,
 - wypoczynku i organizacji czasu wolnego.

Rodzinę zastępczą spokrewnioną – tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Rodzinę zastępczą niezawodową / zawodową – tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, nie będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Zawodowa rodzina zastępcza pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego – rodzina zastępcza, w której umieszcza się dziecko do czasu unormowania sytuacji dziecka, nie dłużej niż na okres 4 miesięcy. W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony do 8 miesięcy lub do zakończenia postanowienia sądowego dot.: powrotu dziecka do rodziny, przysposobienia lub umieszczenia w rodzinnej pieczy zastępczej.

Zawodowa specjalistyczna rodzina zastępcza – do takich rodzin kierowane są dzieci ze specjalnymi potrzebami, w tym dzieci niepełnosprawne, nieletnie matki z dziećmi czy małoletni z trudnościami emocjonalnymi.

Rodzina pomocowa jest rodziną „na zastępstwo” w przypadkach niemożności sprawowania swojej funkcji przez rodzinę zastępczą (urlopy wypoczynkowe, choroba, sytuacje losowe). Zgodnie z ustawą – rodziną pomocową może być rodzina zastępcza zawodowa lub niezawodowa lub kandydaci na rodziców zastępczych, adopcyjnych.

Rodzinny dom dziecka – tworzony jest przez małżonków lub osobę nie pozostającą w związku małżeńskim, sprawujących opiekę nad łącznie nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletniość przebywając w pieczy zastępczej.

Instytucjonalna piecza zastępcza jest sprawowana w formie:

- **placówek opiekuńczo – wychowawczych,**
- **regionalnych placówek opiekuńczo – terapeutycznych,**
- **interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych.**

Do zadań własnych powiatu należy prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych o charakterze: rodzinnym, socjalizacyjnym, interwencyjnym lub specjalistyczno – terapeutycznym.

1.5. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej jako element systemu wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej.

Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, którego wyznacza organizator.

Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

1. Udzielanie pomocy rodzinom zastępczym prowadzącym rodzinne domy dziecka realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
2. Przygotowanie planu pomocy dziecku, we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku gdy rodzinie nie został przydzielony asystent rodziny we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną;
3. Pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
4. Zapewnienie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
5. Zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
6. Udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom z rodzinnych form pieczy zastępczej;
7. Przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

2. Charakterystyka pieczy zastępczej w powiecie łomżyńskim.

2.1. Rodzinna piecza zastępcza.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży zajmuje się rodzinami zastępczymi od 1999 r. **Od początku powstania PCPR opiekę w rodzinach zastępczych znalazło 359 dzieci (stan na 30.06.2021 r.).**

Na dzień 30.06.2021 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży obejmowało swoją opieką **32 rodziny zastępcze wychowujące 57 dzieci:**

- 15 rodzin spokrewnionych, wychowujących 16 dzieci,
- 11 rodzin niezawodowych, wychowujących 18 dzieci,
- 6 rodzin zawodowych, wychowujących 23 dzieci.

Spośród rodzin spokrewnionych tylko trzy są tworzone przez rodzeństwo dzieci, w pozostałych przypadkach rodzicami zastępczymi zostali dziadkowie.

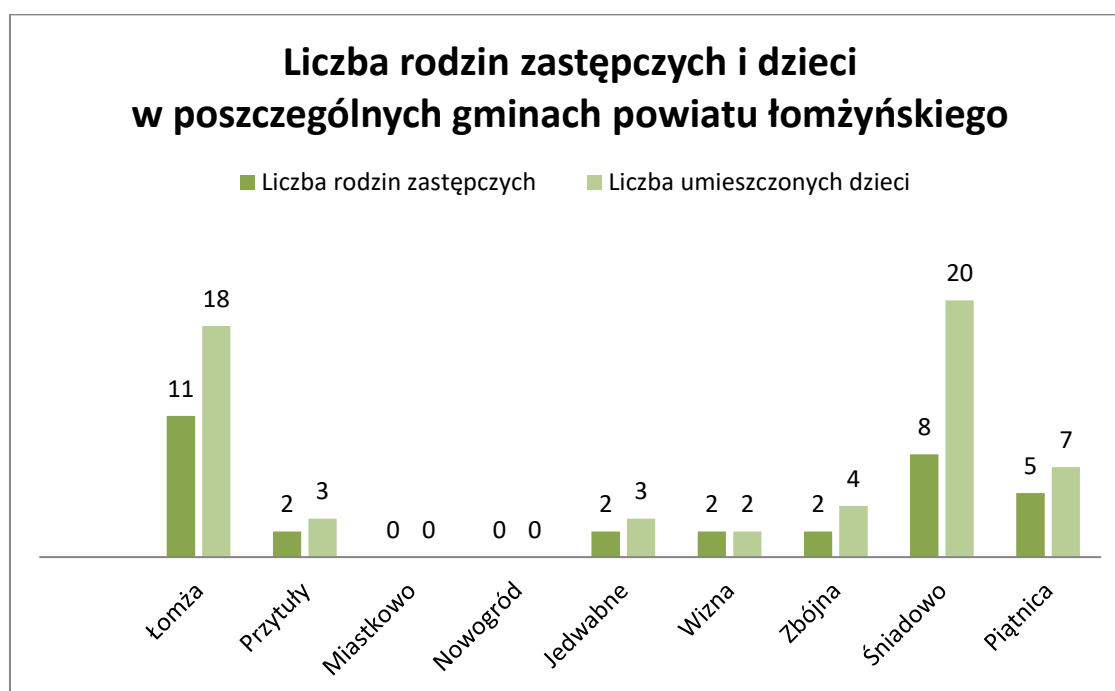
W gronie 11 rodzin niezawodowych, 5 rodzin zostało utworzonych przez dalszych krewnych małoletnich (ciotki, wujowie), pozostałe rodziny nie są spokrewnione z dziećmi.

Na naszym terenie funkcjonuje również 6 rodzin zawodowych wychowujących 23 dzieci.

Powiat łomżyński nie dysponuje rodzinami zastępczymi zawodowymi o charakterze pogotowia rodzinnego ani rodzinami zawodowymi specjalistycznymi. W przypadku pilnego umieszczenia dziecka mamy możliwość jego zabezpieczenia w pogotowiu rodzinnym działającym na terenie miasta Łomża zgodnie z zawartym porozumieniem między Starostą Łomżyńskim a Prezydentem Miasta Łomży.

Pomimo braku rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych, w rodzinach zastępczych z terenu powiatu łomżyńskiego przebywa **dziewięćoro dzieci z orzeczoną stopniem niepełnosprawności** – troje dzieci w rodzinach spokrewnionych, troje w rodzinach niezawodowych, troje w rodzinach zawodowych. Spośród niepełnosprawnych podopiecznych jedno dziecko porusza się na wózku inwalidzkim, jedno jest leżące i ze względu na brak możliwości samodzielnej egzystencji wymaga stałej i specjalistycznej opieki oraz współdziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. W pozostałych przypadkach główną przyczyną niepełnosprawności jest upośledzenie umysłowe.

Rysunek 1: Liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci w nich umieszczonych według gmin.

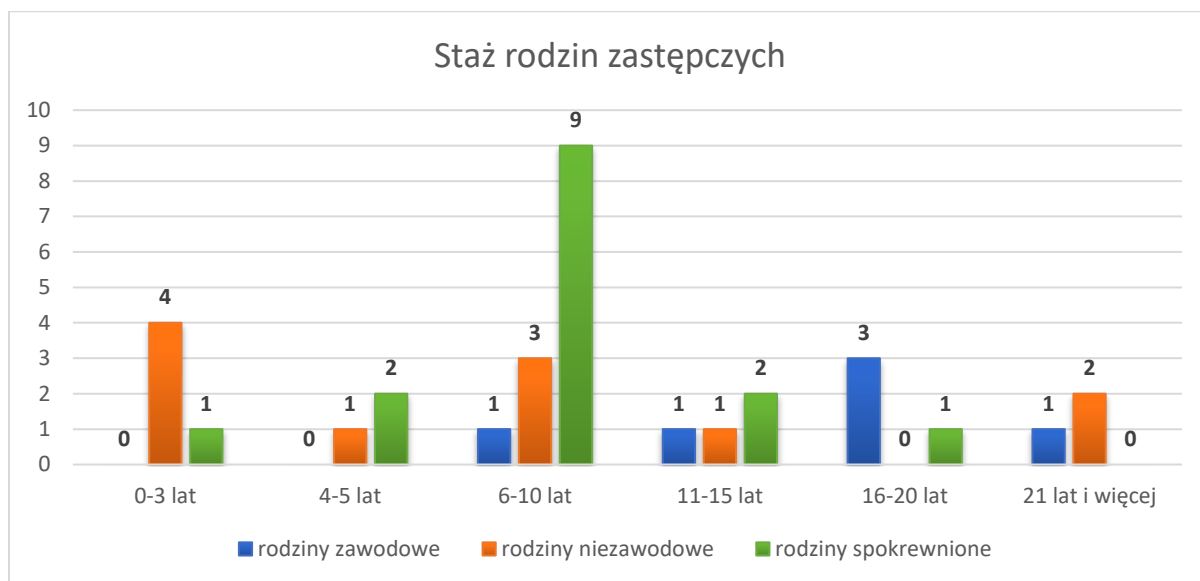
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

Najwięcej rodzin zastępczych zamieszkuje na terenie gminy Łomża (11) oraz gminy Śniadowo (8). Łącznie w obu gminach przebywa 2/3 wszystkich dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej – na terenie tych dwóch gmin mieszka pięć z sześciu rodzin zawodowych.

Podczas realizacji „Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2018 – 2020” zostało utworzonych 10 rodzin zastępczych, z czego 3 rodziny zostały rozwiązane (rezygnacja z pełnienia funkcji, adopcja dzieci przebywających w rodzinie), 1 zmieniła miejsce zamieszkania, a 6 rodzin nadal pełni swoją funkcję.

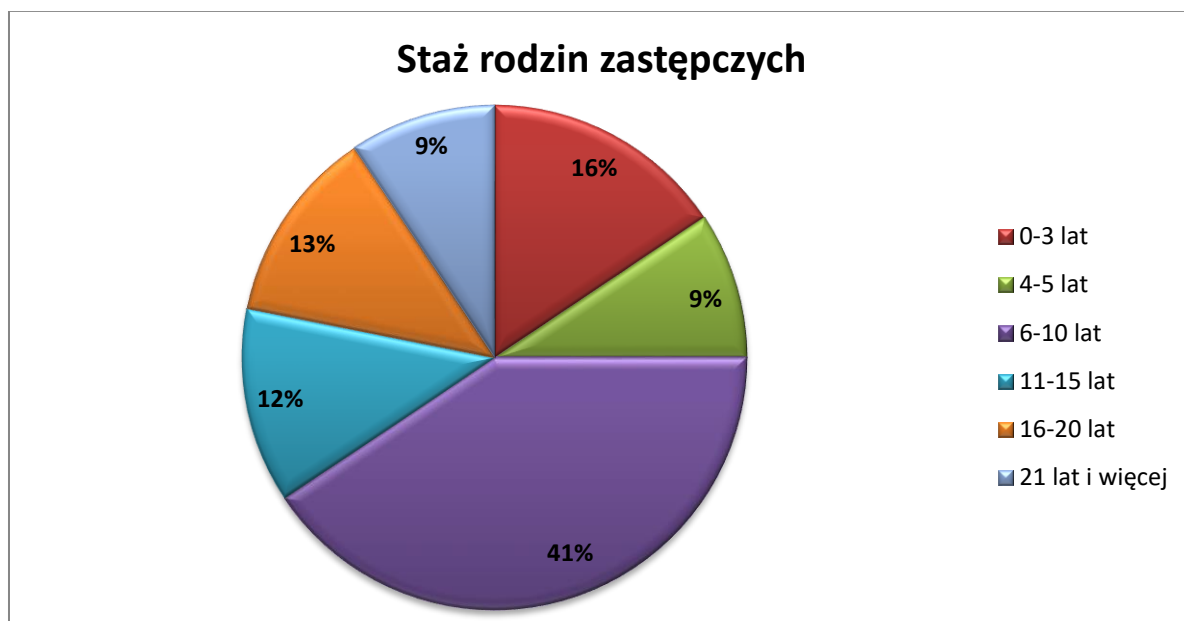
Spośród 32 rodzin zastępczych funkcjonujących na dzień 30.06.2021 r., największy odsetek stanowią rodziny zastępcze pełniące swoją rolę od 6 do 10 lat – 13 rodzin. Ze stażem ponad 11-letnim pracuje 11 rodzin, zaś staż krótszy niż pięć lat posiada 8 rodzin.

Rysunek 2: Staż pracy rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu łomżyńskiego, wg typu rodziny.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

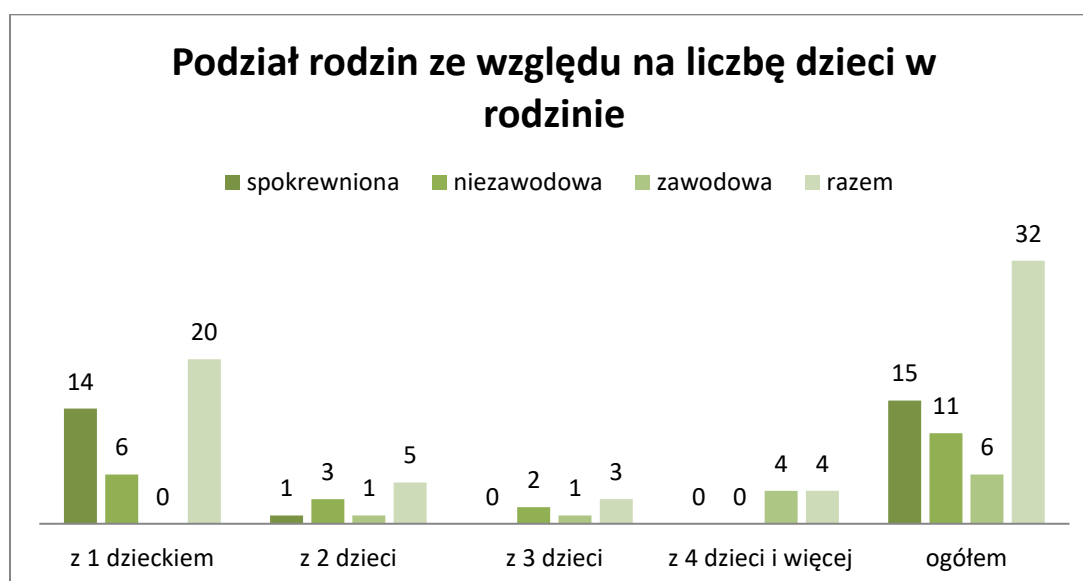
Rysunek 3: Staż pracy rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu łomżyńskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

Warty odnotowania jest fakt, iż spośród wszystkich rodzin spokrewnionych 80% pełni swoją rolę dłużej niż 6 lat, co oznacza, że w przypadku braku możliwości powrotu dziecka do rodziny lub jego przysposobienia, rodzina zastępcza stanowi dla dziecka trwałe środowisko wychowawcze.

Rysunek 4: Podział rodzin zastępczych ze względu na liczbę umieszczonych dzieci.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

Tabela 1: Podział rodzin zastępczych ze względu na liczbę umieszczonych dzieci.

Rodzina	z 1 dzieckiem	z 2 dziećmi	z 3 dziećmi	z 4 dziećmi i więcej	ogółem
spokrewniona	14	1	0	0	15
niezawodowa	6	3	2	0	11
zawodowa	0	1	1	4	6
razem	20	5	3	4	32

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

W ponad 90% rodzin spokrewnionych przebywa aktualnie jedno dziecko, tylko w jednej rodzinie dziadkowie wychowują dwoje wnuków. Warto podkreślić, że niejednokrotnie w rodzinach spokrewnionych opiekunowie zastępczy sprawują pieczę również nad pełnoletnim rodzeństwem dzieci w nich umieszczonych, które wprawdzie opuściło pieczę zastępczą, ale ze względu na niski potencjał intelektualny i / lub społeczny nie są w stanie prawidłowo funkcjonować bez nadzoru i wsparcia.

Ze zgromadzonych danych wynika, iż ponad połowa rodzin niezawodowych wychowuje jedno dziecko.

Zgodnie z art. 53 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 roku, poz. 821, z późn.zm), w rodzinie zastępczej zawodowej lub niezawodowej, w tym samym czasie, może przebywać łącznie nie więcej niż troje dzieci

lub osób które osiągnęły pełnoletniość. Na zwiększenie tego limitu niezbędna jest pisemna zgoda rodziny zastępczej. Na terenie powiatu łomżyńskiego 2/3 rodzin zawodowych wychowuje 4 i więcej dzieci – wiąże się to z dużym nakładem pracy oraz zaangażowaniem, co prowadzi do przeciążenia pracą, a w efekcie może skutkować wypaleniem zawodowym. Dlatego też z punktu widzenia profesjonalizacji i deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej najbardziej istotne jest tworzenie rodzin zastępczych zawodowych.

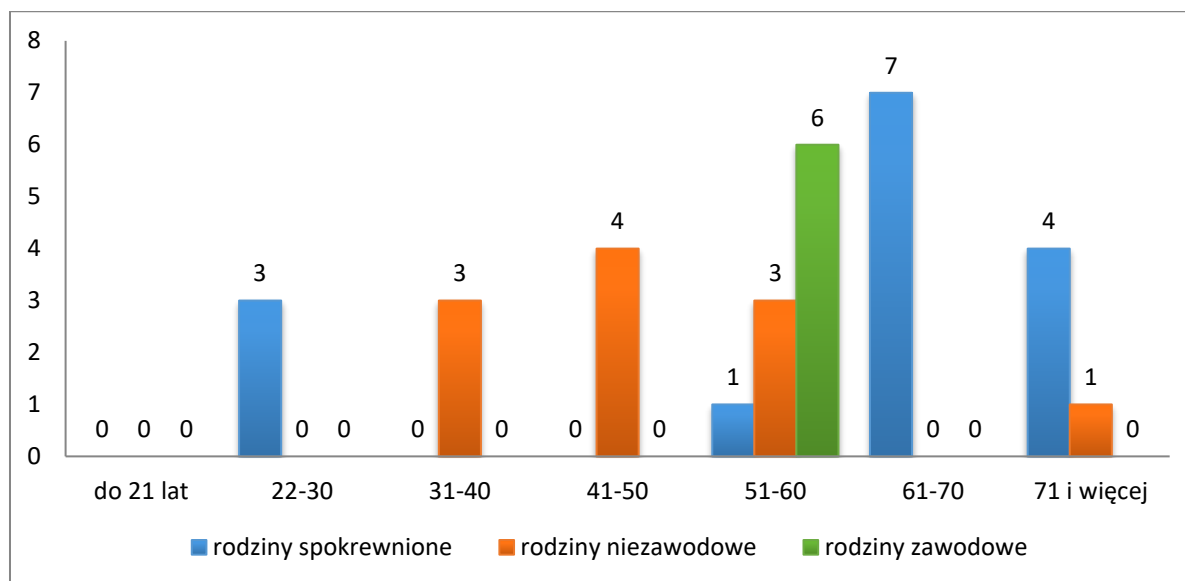
W związku z epidemią COVID-19 pojawiały się dodatkowe trudności, m.in.:

- zapewnianie dzieciom kontaktu z rodziną biologiczną;
- nadmiar dodatkowych obowiązków, związanych ze zdalnym nauczaniem dzieci;
- utrudniony dostęp do specjalistów pracujących z dzieckiem (psycholog / logopeda / pedagog);
- problemy techniczne z komunikowaniem się (brak zasięgu, brak dostępu do Internetu, brak odpowiedniego sprzętu, a w przypadku rodzin spokrewnionych brak kompetencji technicznych do obsługi komputera i Internetu).

Organizator oferował rodzinom zastępczym pomoc w prawidłowej realizacji przez podopiecznych zdalnego nauczania. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej udzielali opiekunom zastępczym spokrewnionym wsparcia w zakresie podstawowej obsługi komputera i Internetu – m.in.: w zakładaniu i obsłudze poczty e-mail, korzystania z e-dziennika, korzystania z aplikacji internetowych ułatwiających komunikację.

Znaczna część trudności towarzyszących spokrewnionym rodzinom zastępczym wynika z nietypowych różnic wieku pomiędzy opiekunem (opiekunami), a dzieckiem (dziećmi) powierzonym (powierzonymi) opiece.

Rysunek 5: Struktura wiekowa osób pełniących funkcję rodziców zastępczych (w przypadku małżeństw wskazano wiek osoby młodszej).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

Prawie $\frac{3}{4}$ osób pełniących funkcję rodziny zastępczej spokrewnionej jest w wieku powyżej 61 lat, czyli wieku typowym dla dziadków a nie rodziców (rozwiązaniem optymalnym jest sytuacja, gdy różnica wieku pomiędzy dzieckiem a rodzicami zastępczymi kształtuje się tak jak w rodzinie naturalnej).

Wśród rodziców zastępczych niezawodowych, ponad 60% stanowią osoby w wieku 31-50 lat.

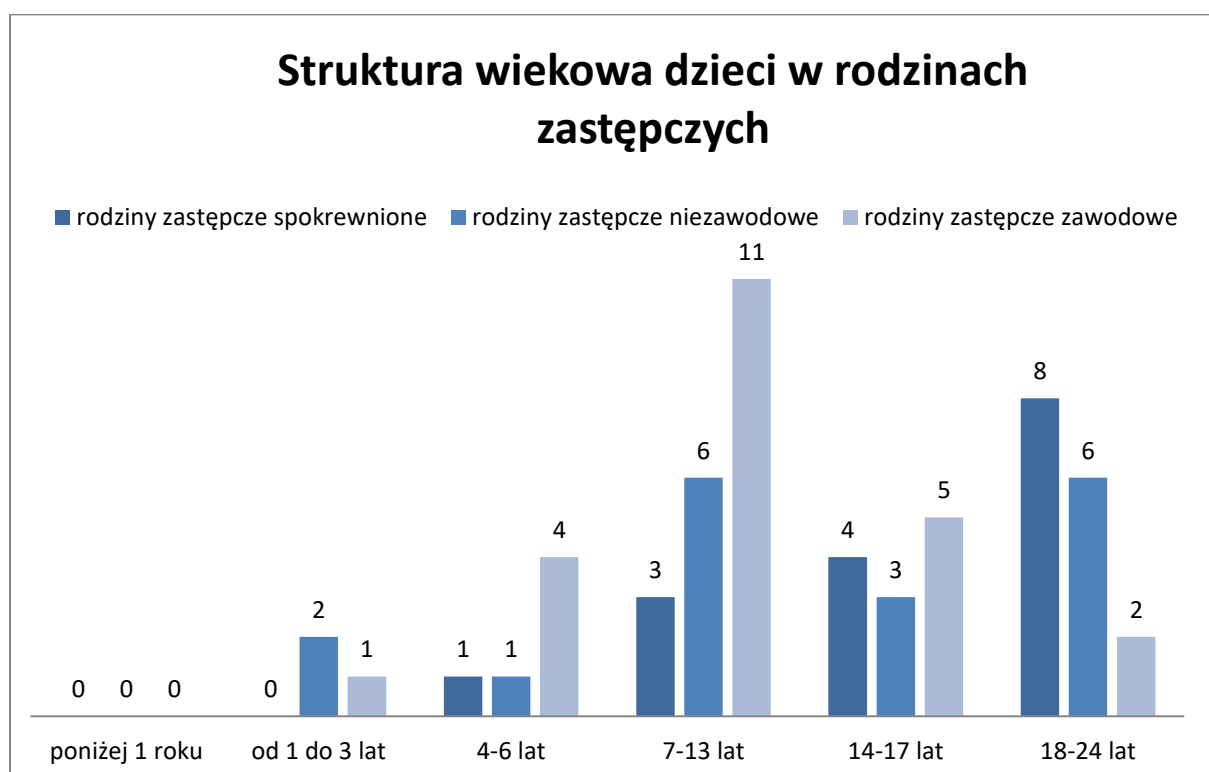
Wszyscy opiekunowie zastępczy zawodowi mieszczą się w przedziale wiekowym 51-60 lat, w tym 3 osoby, z którymi Powiat ma podpisaną umowę – zlecenie na świadczenie pracy jako rodzina zastępcza, w trakcie trwania „Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2021-2023” osiągną wiek emerytalny. Obserwuje się proces starzenia się rodziców zastępczych przy równoczesnym niewielkim zainteresowaniu osób chętnych do pełnienia tej funkcji.

Tabela 2: Kandydaci przeszkoleni na rodziny zastępcze systemem „PRIDE” w latach 2018 - 30.06.2021:

Kandydaci na rodziny zastępcze	2018	2019	2020	I - VI 2021
spokrewnione	1	0	0	0
niezawodowe	2	4	0	6
zawodowe	0	2	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

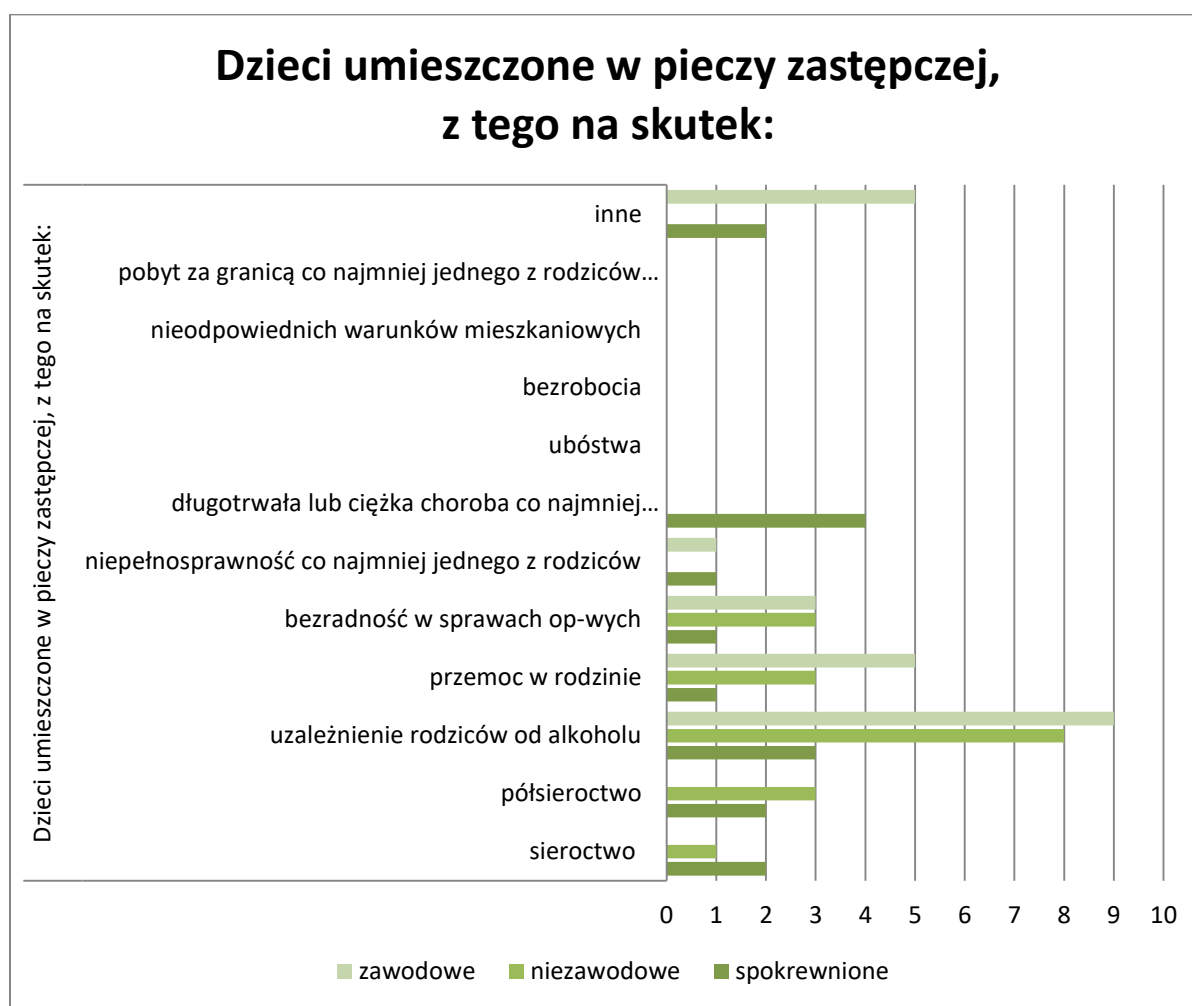
Rysunek 6: Struktura wiekowa dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

Najwięcej dzieci przebywających w pieczy znajduje się w przedziale wiekowym 7-13 lat (35%), 18-24 lat (28%), 14-17 lat (21%). Okres dojrzewania jest okresem wielu zmagień, problemów i trudności młodego człowieka. Dlatego też niezbędne jest wsparcie dzieci przez opiekunów zastępczych, a także rodzin zastępczych, zwłaszcza spokrewnionych, których poziom wiedzy i kompetencji bywa niewystarczający do poradzenia sobie samodzielnie z występującymi problemami.

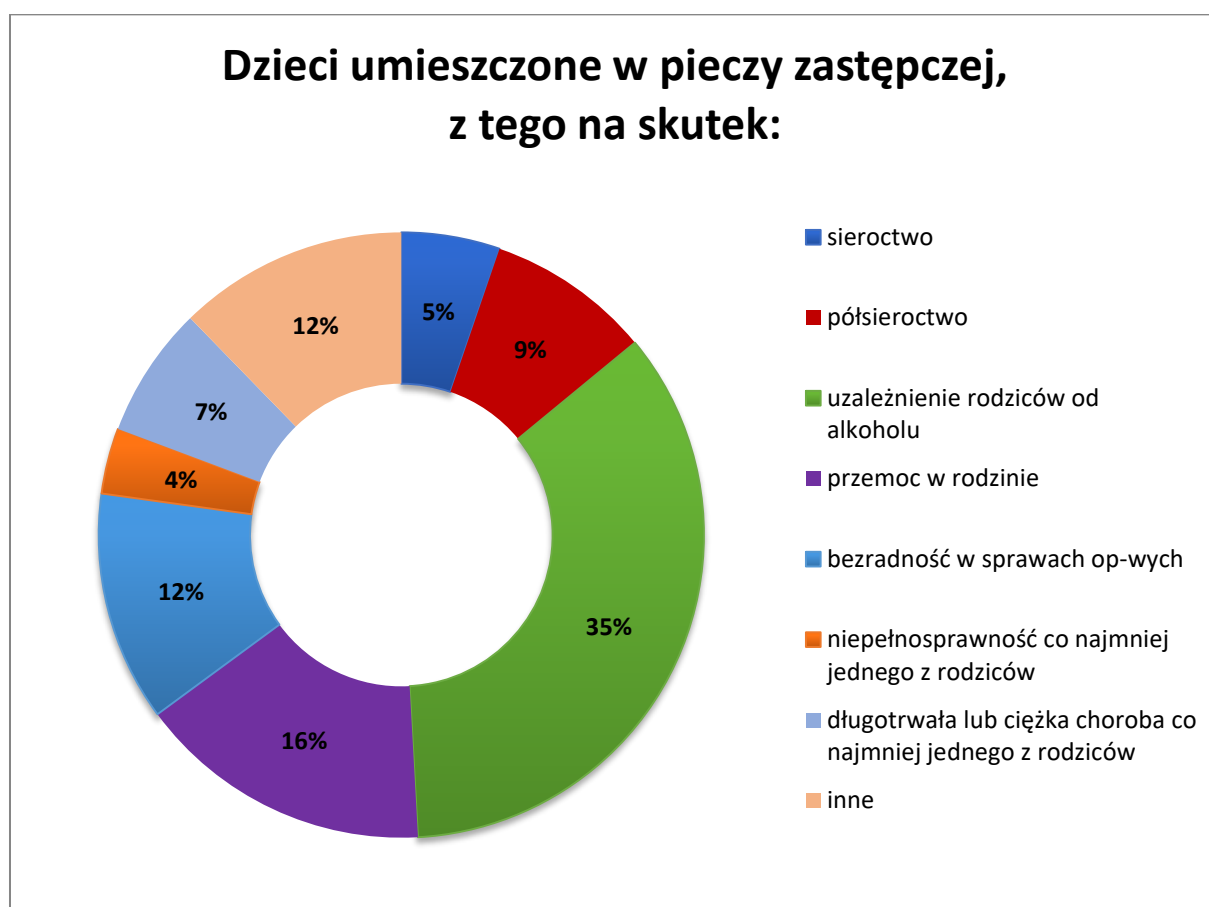
Rysunek 7: Przyczyny umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej, wg typu rodzin.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

Zła sytuacja materialna rodziny biologicznej (ubóstwo, bezrobocie rodziców, brak odpowiednich warunków mieszkaniowych) nie jest powodem umieszczania dzieci w pieczy zastępczej. Przyczyny umieszczania dzieci mają zazwyczaj charakter sprzężony (wykres ilustruje jedynie główną przyczynę umieszczenia) – niewydolność opiekuńczo – wychowawcza wynika z uzależnienia rodziców biologicznych od substancji psychoaktywnych (alkohol, narkotyki), bądź wiąże się z długotrwałą chorobą uniemożliwiającą prawidłowe sprawowanie funkcji opiekuńczo – wychowawczej (choroba psychiczna, upośledzenie umysłowe).

Rysunek 8: Przyczyny umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

U dzieci umieszczonych w pieczy występują zaburzone więzi rodzinne spowodowane nieprawidłową opieką rodziców biologicznych i / lub opuszczeniem dziecka. Zaburzone więzi z rodzicami biologicznymi, skomplikowane relacje z nimi i kontakty niejednokrotnie mają destrukcyjny wpływ na samopoczucie podopiecznych, nie wpływają dobrze na budowanie pewności siebie oraz poczucie bezpieczeństwa – co jest niezbędne w procesie dorastania oraz w dorosłym życiu.

Tabela 3: Napływ dzieci do rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2018 - 30.06.2021.

Liczba dzieci do 18 roku życia umieszczonych w pieczy zastępczej, z tego:	SPOKREWNIONE				NIEZAWODOWE				ZAWODOWE			
	2018	2019	2020	I - VI 2021	2018	2019	2020	I - VI 2021	2018	2019	2020	I - VI 2021
z rodziny naturalnej	3	3	0	1	1	2	4	0	0	8	1	1
z rodzinnej pieczy zastępczej	0	0	0	0	1	3	1	0	0	0	2	1
z instytucjonalnej pieczy zastępczej	1	1	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

Liczba rodzin zastępczych zawodowych wzrosła, lecz faktyczna liczba wolnych miejsc w tych rodzinach zastępczych nie ulega zwiększeniu ze względu na przedłużający się okres pobytu dzieci w rodzinach zastępczych, który według ustawy powinien mieć charakter tymczasowy. Priorytetem jest powrót dziecka do biologicznej rodziny, a jeżeli jest to niemożliwe – adopcja dziecka. W przypadku stwierdzenia ustania przyczyny umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej, Organizator informuje właściwy sąd o możliwości powrotu dziecka do jego rodziny, załączając opinię gminy lub podmiotu prowadzącego pracę z rodziną oraz opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Jak wynika z danych zastanych umieszczonych w poniżej tabeli, w okresie 2018 – 30.06.2021, rodziny zastępcze z terenu powiatu łomżyńskiego opuściło łącznie kilkoro dzieci (do rodziny naturalnej powróciło 8 dzieci, 6 dzieci zostało przysposobionych).

Tabela 4: Odpływ dzieci z rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2018 - 30.06.2021.

		SPOKREWNIONE				NIEZAWODOWE				ZAWODOWE			
		2018	2019	2020	I - VI 2021	2018	2019	2020	I - VI 2021	2018	2019	2020	I - VI 2021
Dzieci do 18 roku życia z tego, które:	powróciły do rodziny naturalnej	2	4	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
	zostały umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej	0	0	0	0	1	0	3	0	1	0	1	0
	zostały umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1	2	0
	zostały przysposobione	0	0	0	0	0	1	0	1	0	3	0	1
	inne	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dzieci powyżej 18 roku życia z tego, które:	powróciły do rodziny naturalnej	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	założyły własne gospodarstwo domowe	3	0	0	1	2	2	2	1	1	1	0	0
	założyły własne gospodarstwo domowe - wyjechały za granicę	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	inne	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

Na terenie Powiatu Łomżyńskiego brak jest rodzin zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i specjalistycznych, do których mogłyby być kierowane dzieci z deficytami wychowawczymi lub zdrowotnymi.

Problemy występują również w przypadku umieszczania dzieci niepełnosprawnych, zwłaszcza z rzadkimi chorobami genetycznymi, z zaburzeniami psychicznymi czy upośledzeniem umysłowym, wymagające na co dzień stałego współdziału opiekuna we wszystkich sferach rozwoju dziecka.

Rodziny zastępcze borykają się na co dzień z wieloma problemami w prawidłowym sprawowaniu funkcji opiekuńczo – wychowawczej. Z obserwacji pracowników Organizatora wynika, iż istnieje duże zapotrzebowanie na wsparcie specjalistyczne rodzin zastępczych, zwłaszcza spokrewnionych borykających się z poważnymi problemami wychowawczymi. Przepaść pokoleniowa znacznie utrudnia dziadkom porozumienie z dojrzewającym, zbuntowanym nastolatkiem.

Rodzice zastępczy potrzebują wsparcia w zakresie: rozwijania umiejętności wychowawczych, komunikacji, konstruktywnego rozwiązywania sytuacji trudnych oraz wiedzy dotyczącej potrzeb rozwojowych dzieci powierzonych ich pieczy. Szczególnego wsparcia wymagają również rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi, których wychowywanie powoduje konieczność stałego współdziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej dbając o jakość oferowanego wsparcia w odniesieniu do problemów rodzin zastępczych zapewnia dostęp do specjalistycznego poradnictwa oraz udział w szkoleniach. Stałe polepszanie warunków funkcjonowania już istniejących form rodzinnej pieczy zastępczej wydaje się być najskuteczniejszym sposobem stopniowego pozyskiwania odpowiednich kandydatów na opiekunów zastępczych.

Od czasu wprowadzenia Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej współpraca między organizatorem pieczy zastępczej a podmiotami organizującymi pracę z rodziną biologiczną uległa intensyfikacji. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej współpracuje z ośrodkami pomocy społecznej m.in. w celu: realizacji postanowień sądu o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej, zgromadzenia dokumentacji niezbędnej do umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej, ustalenia odpłatności rodziców biologicznych za pobyt swoich dzieci w rodzinach zastępczych, współpracy w budowaniu więzi oraz nawiązywaniu pozytywnych relacji dzieci z rodzinami biologicznymi,

wymiany informacji na temat przyczyn trudnej sytuacji rodziny, jej potrzeb oraz istniejących zasobów: własnych, środowiska, instytucjonalnych.

Bardzo istotnym jest fakt, iż koszt rodzinnej pieczy zastępczej w przeliczeniu na jednego wychowanka, jest znacznie niższy niż koszt opieki instytucjonalnej.

Tabela 5: Roczny koszt utrzymania dzieci w pieczy zastępczej w latach 2018 – 30.06.2021.

		LICZBA RODZIN	LICZBA DZIECI		KOSZTY UTRZYMANIA	
			ogółem	w tym z obcych powiatów	ogółem	w tym refundacja innych powiatów
2018	RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA					
	rodziny zawodowe	5	19	12	219 005,97 zł	129 877,39 zł
	rodziny niezawodowe	13	24	13	263 534,71 zł	154 718,91 zł
	rodziny spokrewnione	20	24	5	175 555,85 zł	33 753,19 zł
		suma			658 096,53 zł	318 349,49 zł
	PIECZA INSTYTUCJONALNA					
	X	15	X	518 967,83 zł	X	
2019	RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA					
	rodziny zawodowe	6	26	16	245 647,38 zł	125 254,56 zł
	rodziny niezawodowe	13	22	13	257 643,01 zł	141 518,99 zł
	rodziny spokrewnione	17	23	4	163 944,71 zł	29 083,10 zł
		suma			667 235,10 zł	295 856,65 zł
	PIECZA INSTYTUCJONALNA					
	X	11	X	335 333,18 zł	X	
2020	RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA					
	rodziny zawodowe	6	25	13	282 379,38 zł	148 383,04 zł
	rodziny niezawodowe	13	22	13	226 645,09 zł	120 068,26 zł
	rodziny spokrewnione	15	18	4	153 365,68 zł	35 844,00 zł
		suma			662 390,15 zł	304 295,30 zł
	PIECZA INSTYTUCJONALNA					
	X	6	X	214 557,80 zł	X	
I - VI 2021	RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA					
	rodziny zawodowe	6	24	10	147 854,20 zł	63 910,00 zł
	rodziny niezawodowe	13	20	13	112 663,42 zł	69 419,42 zł
	rodziny spokrewnione	15	16	4	68 452,90 zł	18 146,00 zł
		suma			328 970,52 zł	151 475,42 zł
	PIECZA INSTYTUCJONALNA					
	X	8	X	100 684,76 zł	X	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

Rośnie udział gmin w ponoszeniu kosztów pobytu dzieci w pieczy zastępczej:

Tabela 6: Roczne koszty pobytu dzieci w pieczy zastępczej w latach 2018 – 30.06.2021 refundowane przez poszczególne gminy.

Gmina	Koszty pobytu refundowane przez gminy w wysokości:			
	2018	2019	2020	I-VI 2021
Jedwabne	14 315,80 zł	12 495,00 zł	159,55 zł	x
Łomża	54 488,86 zł	50 870,41 zł	47 015,40 zł	28 514,23 zł
Miastkowo	28 648,21 zł	33 727,34 zł	47 092,67 zł	16 991,52 zł
Nowogród	13 794,39 zł	37 441,85 zł	55 251,48 zł	40 247,05 zł
Piątek	2 370,32 zł	5 237,06 zł	29 169,83 zł	17 457,59 zł
Przytuły	16 597,17 zł	33 411,21 zł	9 859,77 zł	2 108,00 zł
Śniadowo	14 310,95 zł	28 873,93 zł	49 588,61 zł	31 984,97 zł
Wizna	23 558,67 zł	13 290,03 zł	13 988,87 zł	3 894,80 zł
Zbójna	33 552,55 zł	16 788,00 zł	16 788,00 zł	8 499,00 zł
	201 636,92 zł	232 134,83 zł	268 914,18 zł	149 697,16 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

2.2. Instytucjonalna piecza zastępcza.

Powiat Łomżyński nie prowadzi własnej placówki opiekuńczo – wychowawczej, a zatem poszukuje miejsc w innych placówkach dla swoich dzieci.

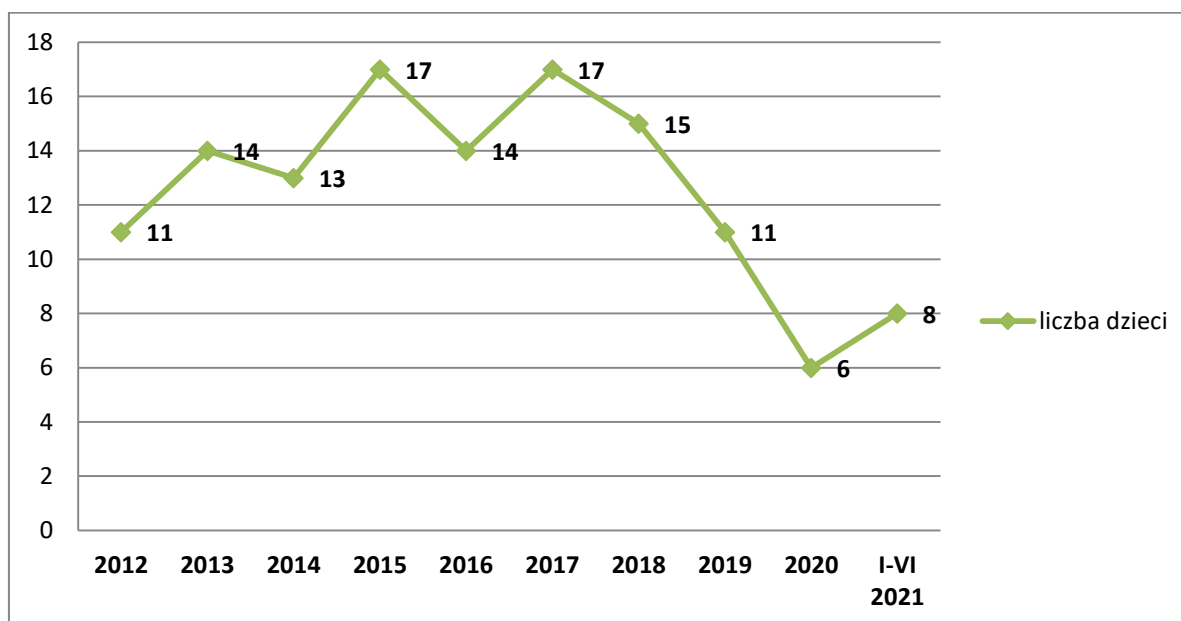
W 2020 r. sześćcioro wychowanków z Powiatu przebywało w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, w tym:

- 1 wychowanka w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Łomży,
- 2 wychowanki w Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych w Zambrowie,
- 1 wychowanek w Domu Dziecka w Supraślu,
- 1 wychowanka w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej „Dom dla dzieci” w Czarnowcu,
- 1 wychowanek w Interwencyjnym Ośrodku Preadopcyjnym w Otwocku.

Natomiast w pierwszym półroczu 2021 roku ośmioro wychowanków z Powiatu przebywało w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, w tym:

- 1 wychowanka w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Łomży,
- 5 wychowanki w Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych w Zambrowie,
- 1 wychowanek w Domu Dziecka w Supraślu,
- 1 wychowanka w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Białymstoku.

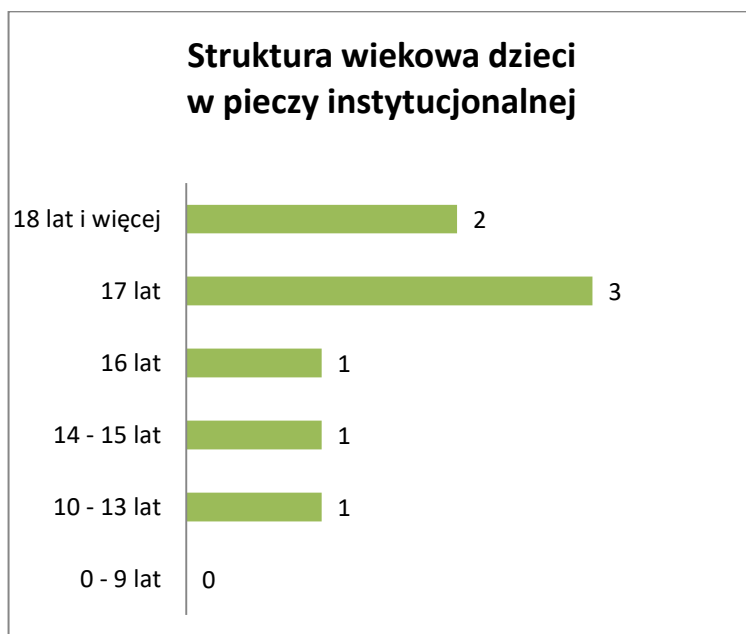
Rysunek 9: Liczba dzieci umieszczanych w ostatnich latach w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

Liczba dzieci umieszczanych w ostatnich latach w placówkach opiekuńczo – wychowawczych miała charakter spadkowy (2018 r. – 15 osób, 2019 r. – 11 osób, 2020 r. – 6 osób), jednakże obserwuje się ponowny wzrost liczby wychowanków pieczy instytucjonalnej w pierwszym półroczu 2021 r. (8 osób).

Rysunek 10: Wiek dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, dzieci z terenu powiatu łomżyńskiego poniżej 10 roku życia nie przebywają w instytucjonalnej pieczy zastępczej, lecz mają zapewnione miejsca w rodzinnej pieczy zastępczej. W ostatnim czasie Powiat Łomżyński ma duże problemy ze znalezieniem miejsca dla swoich dzieci w Placówkach Opiekuńczo – Wychowawczych w Łomży i okolicy. W skutek tego jesteśmy zmuszeni szukać Placówek położonych coraz dalej od miejsca zamieszkania dziecka – w efekcie utrudnia to zapewnienie kontaktu z rodziną biologiczną. Problem ten ma zasięg ogólnopolski z uwagi na dostosowanie placówek opiekuńczo – wychowawczych do wymogów ustawowych (zmniejszenie liczby miejsc do maksymalnie 14 wychowanków).

2.3. Usamodzielnianie wychowanków pieczy zastępczej.

Pomoc dla pełnoletnich wychowanków reguluje *Ustawa z dnia 09.06.2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz. U. z 2020 r., poz. 821, z późn. zm.).

Pełnoletni wychowankowie opuszczający rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo – wychowawcze w latach 2018 – 2020 byli obejmowani pomocą, mającą na celu ich życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem. Ponadto przyznawana jest pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie, pomoc w uzyskaniu

odpowiednich warunków mieszkaniowych, pomoc w znalezieniu zatrudnienia oraz zapewnienie pomocy prawnej i psychologicznej.

Warunkiem otrzymania ww. pomocy jest zobowiązanie się wychowanka do realizacji **indywidualnego programu usamodzielnienia**, który opracowuje się wspólnie z opiekunem usamodzielnienia. Program określa sposób oraz formy współdziałania i wspierania osoby usamodzielnianej, uzyskania kwalifikacji zawodowych, pomocy w ustaleniu uprawnień do ubezpieczenia zdrowotnego, pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, podjęcia zatrudnienia, a także w uzyskaniu przysługujących świadczeń.

Tabela 7: Wsparcie udzielone dla pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych w latach 2018 – 30.06.2021.

Rok	Forma wsparcia dla pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych	Liczba wychowanków	Wydatkowane środki powiatu (w zł)	
2018	pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	8	20 406,39	43 706,39
	pomoc pieniężna na usamodzielnienie	1	3 300	
	pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	4	20 000	
2019	pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	4	19 550	39 959,00
	pomoc pieniężna na usamodzielnienie	2	10 409	
	pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	2	10 000	
2020	pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	3	13 490	51 354,00
	pomoc pieniężna na usamodzielnienie	4	24 287	
	pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	4	13 577	
I - VI 2021	pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	2	6 392	18 331,00
	pomoc pieniężna na usamodzielnienie	1	6 939	
	pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	1	5 000	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

Tabela 8: Wsparcie udzielone dla pełnoletnich wychowanków pieczy instytucjonalnej w latach 2018 – 30.06.2021.

Rok	Forma wsparcia dla pełnoletnich wychowanków placówek opiekuńczo - wychowawczych	Liczba wychowanków	Wydatkowane środki powiatu (w zł)	
2018	pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	3	17 756,00	55 308,00
	pomoc pieniężna na usamodzielnienie	4	22 552	
	pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	3	15 000	
2019	pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	4	17 981	29 919,93
	pomoc pieniężna na usamodzielnienie	1	6 939	
	pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	1	5 000	
2020	pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	2	8 041	8 041,03
	pomoc pieniężna na usamodzielnienie	0	0	
	pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	0	0	
I - VI 2021	pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	2	3 983	7 452,56
	pomoc pieniężna na usamodzielnienie	1	3 470	
	pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	0	0	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych (stan na 30.06.2021 r.).

Każdemu z wychowanków została udzielona pomoc w opracowaniu Indywidualnego Planu Usamodzielnienia. Wychowankowie mają zapewniony dostęp do poradnictwa specjalistycznego: w zakresie przepisów związanych z procesem usamodzielniania, prawnego, psychologicznego oraz pomoc w realizacji ustalonych działań w umówionych terminach.

Występują problemy ze skutecznym realizowaniem procesu usamodzielnienia wychowanków opuszczających pieczę, zwłaszcza w zapewnieniu im mieszkania. Powiat Łomżyński nie dysponuje lokalami chronionymi, a samorządy gminne nie zawsze mają możliwość zabezpieczenia lokum dla naszych podopiecznych. Usamodzielniający się wychowankowie, którzy rozpoczęli proces usamodzielnienia przed wejściem w życie Ustawy

o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, otrzymywali pomoc finansową na uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych poprzez pokrycie kosztów wynajmu pokoju na czas kontynuowania nauki. Obecnie taka forma pomocy, w wyniku zmiany przepisów nie przysługuje i wychowankowie niejednokrotnie nie są w stanie samodzielnie utrzymać wynajmowanego mieszkania. Powiat Łomżyński wspiera pełnoletnich wychowanków znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji w postaci zwiększonej wysokości pomocy na kontynuowanie nauki.

3. Wnioski z realizacji „Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Łomżyńskim na lata 2018 – 2020”.

Wnioski z diagnozy pieczy zastępczej:

1. Zbyt wolny wzrost liczby rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych.
2. Brak miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej.
3. Brak rodzin specjalistycznych i rodzin o charakterze pogotowia rodzinnego.
4. Brak kandydatów na rodziny specjalistyczne oraz rodziny o charakterze pogotowia rodzinnego.
5. Drastyczny wzrost kosztów utrzymania dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych (od 4 do 10 tys. złotych).
6. Nie wystarczająca ilość środków w pieczy rodzinnej na świadczenia fakultatywne.
7. Zapewnienie rodzinom zastępczym szkoleń mających na celu podnoszenie ich kompetencji / zapobiegania wypaleniu zawodowemu.
8. Zwiększenie godzin na poradnictwo specjalistyczne.
9. Zbyt mała liczba miejsc interwencyjnych w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.
10. Brak neutralnego miejsca kontaktów dziecka z rodziną naturalną w siedzibie Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej.
11. Niskie wynagrodzenie rodzin zawodowych.
12. Coraz mniejsza liczba osób zgłaszających chęć zaopiekowania się dzieckiem z powodów innych niż zajęcie się dzieckiem z własnej rodziny.

Powiat Łomżyński zapewnia wszystkim dzieciom pozbawionym możliwości przebywania w rodzinie naturalnej opiekę i wychowanie w pieczy zastępczej, zarówno w formie rodzinnej, jak i instytucjonalnej. Konsekwencją braku wystarczającej liczby miejsc w istniejących rodzinach zastępczych oraz braku własnej placówki opiekuńczo – wychowawczej była konieczność poszukiwania rodzin / placówek na terenie innych powiatów (według stanu na 31.06.2021 r. – 61 dzieci przebywało w rodzinach zastępczych, zaś 8 dzieci w placówkach na terenie innych powiatów).

Istnieje konieczność systematycznego podnoszenia kwalifikacji kadry w zakresie pracy z dzieckiem i rodziną. Udzielanie profesjonalnego wsparcia rodzinom zastępczym w zakresie sygnalizowanych problemów wynikających ze sprawowania funkcji opiekuńczo – wychowawczych z zachowaniem zasady partnerstwa i respektowania kompetencji, warunkuje konieczność posiadania określonych kwalifikacji, a tym samym regularnego szkolenia pracowników (szkolenia wewnętrzne, zewnętrzne).

Środowisko rodzinne jakim jest rodzinna piecza zastępcza jest najlepszym miejscem do wychowywania dziecka, gdyż gwarantuje warunki wzrastania w środowisku najbardziej zbliżonym do rodziny naturalnej. Dlatego też Powiat Łomżyński dąży do rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, a tym samym procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej.

4. Analiza SWOT obszaru wsparcia rodziny i pieczy zastępczej.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • zaplecze w postaci jednostek pomocy społecznej i pieczy zastępczej; • znajomość lokalnych potrzeb w zakresie pomocy rodzinie; • funkcjonowanie wykwalifikowanych 6 rodzin zawodowych; • organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze; • organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych; • prowadzenie poradnictwa i terapii dla dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej; • zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających; • zapewnienie rodzinom wsparcia w wypełnianiu swoich funkcji, w tym zatrudnianie 2 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej; • wspieranie wychowanków w realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia; • stała współpraca z sądami, Centrum Pieczy Zastępczej, ośrodkami pomocy społecznej, ośrodkami adopcyjnymi; • współpraca z powiatami ościennymi; • realizacja programów profilaktycznych; • systematyczne podnoszenie kwalifikacji kadry pracującej z rodzinami zastępczymi w zakresie pracy z dziećmi i rodziną; • prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia rodziny zastępczej/ rodzinnego domu dziecka; • szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze. 	<ul style="list-style-type: none"> • zbyt mała liczba funkcjonujących rodzinnych form pieczy zastępczej, zwłaszcza rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych niespokrewnionych z dzieckiem; • mała świadomość społeczna o potrzebach w zakresie pieczy zastępczej; • brak rodziny zastępczej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego; • brak rodzin zawodowych specjalistycznych, do których mogłyby być kierowane dzieci z deficytami wychowawczymi lub zdrowotnymi; • brak własnej placówki opiekuńczo – wychowawczej; • brak rodzin pomocowych; • brak wolontariuszy do pracy w pieczy zastępczej; • mała liczba organizacji pozarządowych działających w zakresie pomocy dziecku i rodzinie; • brak mieszkań dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej; • zbyt mała liczba specjalistów psychiatrii dzieci i młodzieży w publicznych placówkach zdrowia; • niedobór środków finansowych na realizację świadczeń fakultatywnych dla rodzin zastępczych (m.in. na dofinansowanie wypoczynku dla dzieci, przyznania pomocy jednorazowej z tytułu przyjęcia dziecka); • występowanie patologii społecznej (alkoholizmu, przestępczości, syndromu wyuczonej bezradności, rozkładu życia rodzinnego); • brak pozytywnych wzorców osobowych w rodzinach dysfunkcyjnych; • brak współpracy ze strony rodziców naturalnych; • niskie wynagrodzenia rodzin zastępczych zawodowych;

	<ul style="list-style-type: none"> • duża liczba dzieci i przeciążenie pracą rodzin zawodowych; • niskie wynagrodzenia specjalistów w sektorze pomocy społecznej;
Szanse dla realizacji działań ujętych w Programie	Zagrożenia dla realizacji działań ujętych w Programie
<ul style="list-style-type: none"> • promocja rodzinnej pieczy zastępczej; • korelacja planów pomocy dziecku oraz pracy z rodziną, w szczególności pod kątem powrotu dziecka do rodziny; • dodatek wychowawczy dla dzieci przebywających w pieczy, co znacznie poprawiło sytuację finansową rodzin zastępczych, zwłaszcza rodzin spokrewnionych; • współpraca w zakresie rozszerzenia dostępności do konsultacji i poradnictwa specjalistycznego; • pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego; • wsparcie psychologiczne i prawne dla mieszkańców powiatu; • współpraca z powiatami ościennymi; • współpraca z ośrodkami adopcyjnymi i Centrum Pieczy Zastępczej w Łomży; • poszerzenie dostępności wsparcia dla dzieci i młodzieży w Sławcu (gm. Nowogród). Od 01 lipca 2021 r. funkcjonuje Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży; 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka; • brak kandydatów na przyjęcie do rodzinnej pieczy zastępczej dzieci niepełnosprawnych, z zaburzeniami zachowania lub nastolatków; • ryzyko wypalenia zawodowego osób prowadzących rodzinną pieczę zastępczą; • niewystarczające środki finansowe przeznaczone na rozwój pieczy zastępczej; • niewystarczające uregulowania prawne niezrozumiałe przepisy wykonawcze; • trudności we współpracy z innymi instytucjami pracującymi na rzecz dziecka i rodziny; • brak współpracy ze strony biologicznych rodziców; • brak zintegrowanego systemu usamodzielniania wychowanków; • powrót osób opuszczających pieczę zastępczą do patologicznego środowiska rodzinnego, brak odpowiednich wzorców wsparcia w rodzinie i ze strony środowiska; • upadek autorytetów, systemu wartości; • ograniczenia wynikające z epidemii COVID-19 (m.in w zakresie pracy z rodziną naturalną).

5. Cele i działania „Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Łomżyńskim na lata 2021 – 2023”.

Celem głównym Programu jest organizowanie w powiecie łomżyńskim efektywnego systemu wsparcia dziecka i rodziny, w tym skutecznego rozwoju systemu pieczy zastępczej z ukierunkowaniem na formy rodzinne.

Cele szczegółowe:

1. Współpraca instytucji i służb funkcjonujących na terenie powiatu łomżyńskiego, działających na rzecz pomocy rodzinom naturalnym przeżywającym trudności w opiece i wychowaniu.
2. Promocja i rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.
3. Organizowanie wsparcia dla rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu łomżyńskiego.
4. Wspieranie rozwoju psychofizycznego dzieci przebywających w pieczy zastępczej.
5. Wspieranie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych.

CEL I: WSPÓŁPRACA INSTYTUCJI I SŁUŻB FUNKCJONUJĄCYCH NA TERENIE POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO, DZIAŁAJĄCYCH NA RZECZ POMOCY RODZINOM NATURALNYM PRZEŻYWAJĄCYM TRUDNOŚCI W OPIECE I WYCHOWANIU.

Cel operacyjny:	Działania :	Realizatorzy/partnerzy:	Wskaźniki:
Pomoc rodzinom naturalnym przeżywającym trudności w opiece i wychowaniu	Badanie sytuacji rodzin zagrożonych ograniczeniem praw rodzicielskich poprzez umieszczenie małoletnich w pieczy.	PCPR / OPS / kuratorzy / sąd / szkoły / policja	Liczba przeprowadzonych wizytacji / liczba postępowań.
	Współpraca w zakresie rozszerzenia dostępności do konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (psycholog, prawnik, terapeuta ds. uzależnień itp.).	PCPR / OPS / NGO	Liczba podjętych inicjatyw / udzielonych porad.
	Prowadzenie pracy z rodziną naturalną w miejscu jej zamieszkania, podnoszenie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych, prowadzenia gospodarstwa domowego, radzenia z sytuacjami dnia codziennego rodziców.	OPS	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.

Udzielanie pomocy rodzinie naturalnej w powrocie dzieci z pieczy zastępczej	Korelacja planów pomocy dziecku oraz pracy z rodziną, w szczególności pod kątem powrotu dziecka do rodziny naturalnej.	PCPR / OPS	Liczba skoordynowanych planów pracy z rodziną i planów pomocy dziecku.
	Zapewnienie kontaktów dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodziną naturalną.	PCPR / CPZ	Liczba kontaktów dzieci z rodzinami naturalnymi.
	Organizowanie posiedzeń zespołu oceniającego sytuację dziecka z udziałem wszystkich instytucji służb działających na rzecz konkretnego dziecka i rodziny.	PCPR / CPZ	Liczba zespołów.
	Zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego dla rodzin naturalnych	OPS / PCPR / NGO	Liczba porad.
	Dostęp do szkoleń doskonalących dla kadry pomocy społecznej.	PCPR, ROPS, OPS	Liczba szkoleń i warsztatów/liczba uczestników.
	Prowadzenie poradnictwa i terapii dla dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej oraz ich rodzin naturalnych.	PCPR / CPZ / NGO Ośrodki Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży	Liczba udzielonych liczba porad / wizyt / zaświadczeń.
	Zapewnienie neutralnego miejsca spotkań dzieci z rodziną naturalną.	PCPR / CPZ	Liczba miejsc dostosowanych do spotkań.

CEL II: PROMOCJA I ROZWÓJ RODZINNYCH FORM PIECZY ZASTĘPCZEJ

Cel operacyjny:	Działania:	Realizatorzy/partnerzy:	Wskaźniki:
Promocja różnych form rodzinnej pieczy zastępczej	Prowadzenie kampanii społecznych na temat rodzicielstwa zastępczego za pomocą dostępnych instrumentów m. in.: Internet, radio, telewizja, prasa, plakaty, biuletyny informacyjne, bilbord.	PCPR / CPZ / media	Liczba kampanii i działań promocyjnych.
	Organizacja spotkań w środowisku lokalnym (obchody Dnia Rodzicielstwa Zastępczego, pikniki, wigilie) o charakterze integracyjnym.	PCPR / CPZ / lokalne samorządy	Liczba zorganizowanych spotkań.
Prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej	Prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej / rodzinnego domu dziecka.	PCPR / CPZ	Liczba rodzin, które zgłosiły się do pełnienia funkcji.
	Prowadzenie procesu diagnostyczno-konsultacyjnego kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej / rodzinnego domu dziecka.	PCPR / CPZ / OA	Liczba rodzin zakwalifikowanych do szkolenia na rodziny zastępcze.
	Szkolenia kandydatów na rodziny zastępcze.	PCPR / CPZ / OA	Liczba rodzin, które ukończyły szkolenie i uzyskały świadectwo kwalifikacyjne. Liczba nowopowstałych rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych / rodzinnych domów dziecka.
Utworzenie rodziny zastępczej zawodowej specjalistycznej lub o charakterze pogotowia rodzinnego	Prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych lub o charakterze pogotowia rodzinnego.	PCPR	Liczba kandydatów.

CEL III: ORGANIZOWANIE WSPRACIA DLA RODZIN ZASTĘPCZYCH FUNKCJONUJĄCYCH NA TERENIE POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO

Cel operacyjny:	Działania:	Realizatorzy / partnerzy:	Wskaźniki:
Zapewnienie istniejącym rodzinom wsparcia w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej.	Zapewnienie wsparcia koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej wszystkim rodzinom, które wyrażają chęć korzystania z takiej formy wsparcia.	PCPR	Liczba rodzin objętych wsparciem koordynatora.
	Organizowanie spotkań grup wsparcia dla rodziców zastępczych.	PCPR / CPZ	Liczba spotkań / liczba uczestników.
	Zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego.	PCPR / CPZ / NGO	Liczba udzielonych porad.
	Zapewnienie rodzicom zastępczym szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby.	PCPR / CPZ / NGO	Liczba szkoleń/liczba uczestników.
	Zapewnienie rodzicom zastępczym poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego.	PCPR / CPZ / NGO	Liczba udzielonych porad / szkoleń.
	Pomoc rodzinom w nawiązaniu wzajemnego kontaktu, w tym organizowanie imprez o charakterze integracyjnym dla rodzin zastępczych i dzieci.	PCPR / CPZ / NGO	Liczba imprez / wydarzeń.
	Dokonywanie oceny funkcjonowania rodzin zastępczych.	PCPR	Liczba ocen.
	Wypłacanie świadczeń dla rodzin zastępczych.	PCPR	Liczba i rodzaj wypłaconych świadczeń.
	Organizowanie rodzinom pomocy wolontariuszy.	PCPR / CPZ / NGO / szkoły	Liczba rodzin objętych wsparciem wolontariuszy.
	Pozyskanie dodatkowych funduszy na realizację zadań obligatoryjnych i fakultatywnych (aplikowanie i realizacja programów w ramach konkursów otwartych na dofinansowanie zadań własnych powiatu z zakresu rozwoju systemu pieczy).	PCPR / NGO	Liczba złożonych wniosków / realizowanych projektów.
	Systematyczne podnoszenie kwalifikacji kadry pracującej z rodzinami zastępczymi w zakresie pracy z dziećmi i rodziną m.in. (szkolenia wewnętrzne i zewnętrzne, superwizja).	PCPR / CPZ / ROPS / NGO	Liczba szkoleń / warsztatów.

CEL IV: WSPIERANIE ROZWOJU PSYCHOFIZYCZNEGO DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W PIECZY ZASTĘPCZEJ.

Cel operacyjny:	Działania:	Realizatorzy/partnerzy:	Wskaźniki:
Zapewnienie dziecku optymalnych warunków do rozwoju i wychowania	Zapewnienie dzieciom pozbawionym możliwości wychowywania się w rodzinach naturalnych opieki i wychowania w rodzinach zastępczych.	PCPR / CPZ	Liczba dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej.
	Przygotowanie, we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku gdy rodzinie nie został przydzielony asystent rodziny we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku, skorelowanych z planem pracy z rodziną naturalną.	PCPR / CPZ / OPS	Liczba PPD.
	Diagnoza psychofizyczna dzieci umieszczanych w rodzinnej pieczy zastępczej.	PCPR / CPZ / Ośrodki Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży	Liczba diagnoz.
	Prowadzenie poradnictwa i terapii dla dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej.	PCPR / CPZ / NGO / Ośrodki Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży	Liczba udzielonych porad / wizyt / zaświadczeń porad.
	Wspieranie psychologiczno – pedagogiczne dla dzieci przebywających w pieczy.	PCPR / CPZ / PPP / PZPdDiM / szkoły	Liczba porad / wizyt / zaświadczeń.
	Zapewnienie dzieciom kontaktów z rodziną naturalną (o ile sąd nie zadecyduje inaczej).	PCPR / CPZ / OPS / sąd	Liczba kontaktów / urlopowań.
	Wnioskowanie o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec małoletnich zgodnie z art. 47 <i>Ustawy o wspieraniu i systemie pieczy zastępczej</i> .	PCPR / OPS / sąd	Liczba postępowań.
	Zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających.	PCPR / OA / sąd	Liczba dzieci zgłoszonych do przysposobienia.

	Dokonywanie okresowej oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej.	PCPR	Liczba ocen.
	Współpraca z kadrami placówek opiekuńczo – wychowawczych, w tym uczestnictwo w posiedzeniach Zespołów oceniających sytuację dzieci.	PCPR / POW	Liczba posiedzeń.

CEL V: WSPIERANIE PROCESU USAMODZIELNIENIA WYCHOWANKÓW Z RODZIN ZASTĘPCZYCH I PLACÓWEK OPIEKUŃCZO – WYCHOWAWCZYCH

Cel operacyjny:	Działania:	Realizatorzy/partnerzy	Wskaźniki:
Przygotowanie do usamodzielnienia i podjęcia prawidłowych funkcji w środowisku	Tworzenie, realizacja oraz aktualizacja indywidualnych programów usamodzielnienia.	PCPR / opiekunowie usamodzielnienia / wychowanki	Liczba nowopowstałych programów. Liczba realizowanych programów. Liczba aktualizacji programów.
	Przyznawanie pomocy na: usamodzielnienie, kontynuowanie nauki i zagospodarowanie.	PCPR	Liczba, rodzaj oraz kwota wypłaconych świadczeń.
	Zapewnienie osobom usamodzielnianym pomocy prawnej, psychologicznej, psychoterapeutycznej i konsultacji z doradcą zawodowym.	PCPR/ CPZ / PUP	Liczba porad.

6. Planowany limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2021 – 2023.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła obowiązek planowania i limitowania rodzin zastępczych zawodowych funkcjonujących w powiecie. Planowany w poprzednim Programie limit na lata 2018 - 2020 został zrealizowany. Utworzono zgodnie z tym co zaplanowano – jedną rodzinę zawodową. Na podstawie analizy danych dotyczących funkcjonowania pieczy zastępczej, uwzględniając realne możliwości finansowe powiatu, ustala się limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2021 – 2023, jak w poniższej tabeli:

ROK 2021	ROK 2022	ROK 2023
-	utworzenie 1 rodziny zastępczej zawodowej	-

7. Źródła finansowania Programu.

Źródłem finansowania zadań „Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Łomżyńskim na lata 2021 – 2023” będą środki:

- budżetu państwa,
- budżetu powiatu łomżyńskiego,
- budżetów samorządów gminnych, zgodnie z art. 191 ust. 8 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- budżetów powiatowych (art. 191 ust. 4 ustawy – z tytułu zawartych porozumień),
- odpłatności rodziców biologicznych za pobyt dzieci w pieczy,
- z innych źródeł, jeżeli możliwość pozyskania takich środków się pojawi.

8. Realizatorzy Programu.

Realizatorem Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży przy współpracy:

- 1) Centrum Pieczy Zastępczej w Łomży (CPZ),
- 2) rodzin zastępczych,
- 3) opiekunów usamodzielnienia,
- 4) placówek opiekuńczo – wychowawczych (POW),
- 5) ośrodka adopcyjnego (OA),
- 6) ośrodków pomocy społecznej (OPS),
- 7) Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku (ROPS),
- 8) powiatowych centrów pomocy rodzinie (PCPR),
- 9) sądów rodzinnych, kuratorów,
- 10) służby zdrowia (szpitale, NZOZ, ZOZ),
- 11) poradni psychologiczno – pedagogicznych (PPP),
- 12) poradni zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (PZPdDiM),
- 13) szkół,
- 14) policji,
- 15) organizacji pozarządowych (NGO),
- 16) kościołów i związków wyznaniowych,
- 17) Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży (PUP),
- 18) Ośrodka Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży,
- 19) mediów.

9. Monitoring i ewaluacja Programu.

Należy podkreślić, że Program ma charakter otwarty i musi być systematycznie modyfikowany pod kątem pojawiających się problemów i potrzeb.

Monitoring będzie polegał na zbieraniu danych od realizatorów Programu, żeby ocenić czy osiągane są założone cele.

Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży raz w roku będzie składał staroście i radzie powiatu sprawozdanie z efektów pracy wynikających z realizacji Programu.

Ewaluacja jest narzędziem niezbędnym do zdiagnozowania i monitorowania systemu wsparcia dziecka i rodziny – będzie pomocna w procesie uczenia się instytucji (funkcja formatywna ewaluacji), a w konsekwencji na poprawę wdrażania, bieżącej jakości oraz racjonalizację planowania działań; po drugie spełni funkcję konkluzyjną w związku z przeprowadzanym pomiarem efektów, pełniąc funkcję kontrolną i sprawozdawczą.

Przedmiotem ewaluacji będzie skuteczność podejmowanych działań, głównie w oparciu o analizę założonych wskaźników. Przedmiotem ewaluacji będą m. in.:

- oceny sytuacji dziecka i rodzin zastępczych,
- dokumenty szkolne (świadczenia, opinie wychowawców),
- indywidualne programy usamodzielnienia i ich aktualizacje,
- plany pomocy dziecku i rodzinie,
- decyzje administracyjne o przyznaniu świadczeń dla rodzin zastępczych,
- artykuły prasowe i zdjęcia,
- listy obecności,
- zaświadczenia ze szkoleń,
- karty spotkań ze specjalistami,
- notatki służbowe z wizyt w środowisku,
- wywiady środowiskowe,
- zaświadczenia,
- oceny sytuacji dziecka i rodzin naturalnych,
- informacje od realizatorów programu.

SPIS RYSUNKÓW I TABEL:

Rysunek 1: Liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci w nich umieszczonych według gmin.....	16
Rysunek 2: Staż pracy rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu łomżyńskiego, wg typu rodziny	17
Rysunek 3: Staż pracy rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu łomżyńskiego	17
Rysunek 4: Podział rodzin zastępczych ze względu na liczbę umieszczonych dzieci	18
Rysunek 5: Struktura wiekowa osób pełniących funkcję rodziców zastępczych (w przypadku małżeństw wskazano wiek osoby młodszej)	20
Rysunek 6: Struktura wiekowa dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych	21
Rysunek 7: Przyczyny umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej, wg typu rodzin.....	22
Rysunek 8: Przyczyny umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej	23
Rysunek 9: Liczba dzieci umieszczanych w ostatnich latach w placówkach opiekuńczo-wychowawczych....	28
Rysunek 10: Wiek dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.....	29
 Tabela 1: Podział rodzin zastępczych ze względu na liczbę umieszczonych dzieci.....	 18
Tabela 2: Kandydaci przeszkoleni na rodziny zastępcze systemem „PRIDE” w latach 2018 - 30.06.2021	20
Tabela 3: Napływ dzieci do rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2018 - 30.06.2021	23
Tabela 4: Odpływ dzieci z rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2018 - 30.06.2021	24
Tabela 5: Roczny koszt utrzymania dzieci w pieczy zastępczej w latach 2018 – 30.06.2021	26
Tabela 6: Roczne koszty pobytu dzieci w pieczy zastępczej w latach 2018 – 30.06.2021 refundowane przez poszczególne gminy	27
Tabela 7: Wsparcie udzielone dla pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych w latach 2018 – 30.06.2021	30
Tabela 8: Wsparcie udzielone dla pełnoletnich wychowanków pieczy instytucjonalnej w latach 2018 – 30.06.2021	31